

figyelmen kívül hagyása. Azé a nemzeté, amely biologikumon épül, de nem reked meg abban s mint egyéni szellemerkölcsi értékrend az alacsonyabból valóban meg nem határozható, bár azt feltételezi. Itt jegyezzük meg, hogy téves Márai problémafeltevése: »Egységes magyar faji képletet soha nem tudunk teremteni, de egységes osztályok feletti és minden osztály öntudatát mély árammal átható magyar műveltséget teremthetünk.« Az egységes faji képlet ugyanis nem cél, hanem egykori kiindulási alap, amely közösségi élethangulatban, intézményekben — alkotmány, jogrendszer, tudomány, irodalom, művészet — objektíválódik s a nemzet szellemi léte épen ezekbe a formákba belenevelődés. Márainál erről a történelmi nemzeti egyéniségről époly kevés szó esik, mint amennyire nem akarnak tudna róla a népi irányzat hívei. Mindkét irányzat, a »népi« és »polgári,« tulajdonképpen a régibb Nyugat nemzeti hagyományával szakító eszmevilágának részleges örököse: az egyik a materialista pozitívizmusban, a másik a »magas« kultúrában való feltétlen hit, abban a magas kultúráért való rajongásban, amely minden külföldi divatáramlaton kapva kap, azt a nemzeti hagyománynál eleve többrebecsüli s legkevésbé se tartja érdemesnek vizsgálni, hogy a nemzeti egyéniség, a kialakult nemzeti ízlés, arányérzék, mit szól az átvitelhez, nem érzi-e sérülésnek. A nemzetnevelési javaslatok megrekednek addig — amint Márai sem jut el a konkrét javaslatig — amíg számításokon kívül marad a nemzet, mint történelmi szellemi képződmény. Hogy a helyes útra találtunk, annak az lesz a jele, ha a kérdést nem a külföldi íróktól átvett bizonytalan és egyénien használt kifejezőkészlettel próbálják írónk megoldani, hanem igenis művészi alakításuk értékstruktúráján keresztül szolgálják majd minél hatékonyabban s a kérdés elméleti megvitatásában a szellembölcselet, mélység- és fejlődéslélektan teljes problematikájában jártas illetékes szakember szava lesz az irányadó.

Baránszky-Jób László.

Vértes O. József: Az ingerlékeny gyermek. (Szülők Könyvtára 21. szám.) Budapest, 1941. 16-r. 52 l.

Ez a füzet azokról a gyermekekről szól, akik az ép és kóros terület határán járnak s azokra az esetekre ad tanácsot; amelyeket a szülői ház is jótékonyan tud kezelni. A szerző, aki a kérdésnek kiváló szakembere, sorra veszi az ingerlékenység megnyilvánulásait a csecsemő-, a kisgyermek-, az iskolásgyermek- és a serdülő korban. Elgondolása az, hogy mindegyik fejlődési szakasznak van egy könnyen sebezhető része s ez az ingerlékenység. kiinduló pontja: Mindegyik korszakban más és más, sajátos, ingerlékenységi forma lép fel. Ez a csecsemőkorból a nyugtalanság, a kisgyermekkorban az érzékenység, az iskolásgyermek éveiben az ingerültség, az ifjúkorban pedig az idegeskedés.

A csecsemő nyugtalansága mozgási viharban tör ki, s rendszerint éktelen sírásban nyilvánul meg. A kisgyermek érzékenysége az ingerek erős érzelmi hangsúlyozottságának következménye. Az iskoláskor ingerültsége legtöbbször akaratnélküliség jele s a megszokottnál hevesebb lelki visszahatást jelent. A serdülő idegességé már tartósabb állapot, bár még mindig

átmeneti jelenség. Lényeges tudnivaló, hogy az ingerlékeny gyermek nem megy keresztül okvetlenül mind a négy fokon.

A szerző mindegyik fejlődési szakaszban rávilágít az ingerlékenység okára, s elmondja a tennivalókat is. Legfőbb nevelési tanácsa, hogy ki-méljük a gyermek érzékeny pontját, s főlöskégesen ne izgassuk. Az ingerlékeny gyermekkel szemben legjobban bevált nevelési eszköz a minél nagyobb nyugalom.

A füzet könnyen olvasható, stílusa nem nehézkes. A fejtegetéseket mindenütt jól kiegészíti az életből vett esetek leírása. Így megfelel rendeltetésének, valóban könnyedén írt, tudományosan is helytálló munka a nagyközönség számára. Hivatásos nevelő és szülő egyaránt haszonnal forgathatja.

Iankovits Miklós.

Br. Nyáry Pál: A krakói egyetem és magyar diákjai a XIV–XVI. században. Budapest, 1942. 8-r., 30 lap.

Művelődéstörténetünk mindezüideig nélkülözi azt az alapvető tanulmányt, amely a krakói egyetem magyar diákjairól nyújtana képet. A megírását még kevésbé remélhetjük ma, hiszen a legszükségesebb forrásművek beszerzése is leküzdhetetlen akadályokba ütköznék. Pedig a XIV. századtól a XX. század derekáig megszakítás nélkül merített a magyar ifjúság a nagyhírű főiskola nyújtotta szellemi kincsekből. A XI. század második felében a két ország között elmélyült politikai kapcsolatok a rákövetkező három századdal később a kultúra területére is átsaptak és — éppen a hozzánk közel fekvő — Krakónt át elindították a két nemzet között a kulturális kapcsolatok láncolatát.

Krakó jelentősége a XI. században kezdődik. Ekkor ugyanis Gniezno és az ország nyugati része után Krakó és az úgynevezett Kislengyelország veszi át a vezetőszerpet. A szerzetesrendek és így elsősorban a bencések és a ciszterciak kolostori és apátsági iskolái és könyvtárai mellé a paróchiák is felállították a maguk iskoláit és így a műveltség terjesztésének bölcsőivé lettek. A tudomány és művészet ez új központjáról mondták ekkor: »salve Cracovia, altera Roma, Roma Poloniae« — és nem minden ok nélkül. Krakóban tradíció volt már ekkor a kultúra terjesztése és fejlesztése. Amikor aztán Nagy Kázmér 1364-ben, a prágai egyetem megalapítása után, de a bolognai mintájára megszervezte a krakói főiskolát, lehetővé vált, hogy a hazaiakon kívül a szomszéd országok ifjúsága is beiratkozzék. A XV. században már 44 % az idegen s köztük létszám szerint is elsők a magyarok. 1400–1510-ig több mint 3022 magyar diák volt a krakói egyetem hallgatója, ami a diákság 17%-át jelentette. A diákok alapos jogi, humanista, később hittudományi és csillagászati képzést kaptak. Az egyetem híre Európá-szerre nagy volt. Híres tanárai és tanítványai sorában találjuk Marchin Olkusz-t és a nemzet büszkeségét, Mikolaj Kopernicust, aki 1491–1494-ig hallgatott Olkusz-nál matematikát és lett világhírű csillagásszá.

Mohács után apadt némileg a krakói egyetemen a magyarok száma, de 1474 óta már virágzott itt a könyvnyomtatás és 1527–1562-ig mintegy hatvan magyar szerző munkája jelent meg észak Rómájának híres könyvnyomtató műhelyeiben. Hogy a szerzők közül kik és hányan voltak az egye-